

szemben ilyen intézkedések szükségesei is. De nem oldja meg általábanosságban a munkahányban szenvedők segélyezésének a szükségességét.

A büntető szabályok és a rendőri intézkedések csak biztosítószelepek lehetnek a szociális helyzettel való visszaélések megelőzésére.

Engedjék meg, hogy itt *Mórus Temérre* hivatkozzam, akit legnagyobb államférfinak tart Anglia, legkiválóbb hadságnak a szociálpolitikai irodalom s egyik legfényesebb szentjének a katolikus egyház. Ő volt az, aki szavát felemelte VIII. Henrik korában a kegyetlen büntető és rendőri intézkedések ellen akkor, amikor a Gyapít konjunktúra márt hazánkbeli kintzotti földművelők tömegei lepték el az angol országutakat koldulva a belevő falatokért. Hírhá volt a törvényhozás szigorúsága, amely a koldulókat elsősorban megkörtöztetéssel, másodszorban fűtök levágásával, harmadszorban pedig halálal büntette: a végrehajtott 72 000 kivégzés eredménytelen volt mindaddig, amíg a nagy kancellár erélyes közbelépésére a szociális helyzetet nem orvosolták. Szemre munkakialakom teremése, a szegényügy rendezése s csak aztán lehetett célra vezető eszköz a büntetés.

És e tettelek négy évszázad után semmi sem módosultak.

ORSZÁGOS ÍNSÉGNYHÍTÉSI TEVÉKENYSÉG*

Estergár Lajos

A munkanélküliség, velejárója az inség. A munkanélkülit értékesíteni nem tudó és kizárólag munkanélkültre szoruló társadalmi rétegek munkahány esetén, ha megfélelő barátságokkal nem rendelkeznek, a legszükségesebb élelmezési, lakási, ruhái, tüzelőt sem tudják biztosítani. A társadalomnak egy szűles rétege kerül ennek következtében bizonytalanságra. Az inséget a jogszabályok is a legveszedelemesebb társadalmi megőtegedésnek tartják, amelynek gyógyítása és visszatéjlesztése rendkívül súlyos feladatokat ró az intéző körökre. A feladattal az állam egyedül nem képes megküzdzeni, ezért a társadalom segítő kezét kéri a munkához.

„Nemcsak hazafias, nemcsak érzelmi szempontok teszik szükségessé (t. i. az inségnyhítés), hanem a társadalmi béke és rend valósága fenyeget, ha a társadalomnak szilárdabab anyagi alapon álló rétegei továbbra is közömbösen néznek azt a feszültséget, amelynek vésses kirobbanásai elsősorban a rüdeg önzésbe vagy értetlen nemtoródásba elzárkózók ellen irányulnak.” (6/1922. B. M. sz. 1.)

Az inség fogalma

Az inség fogalmát a jogszabályokban nem találjuk. Gyakorlatból és a jogszabályokban jelenkező megnyilatkozásokból lehet azt megkonstruálni. Az ország kisebb vagy nagyobb, esetleg az egész ország területén élő lakosság egyéneknek, illetőleg kisebb vagy nagyobb néprétegeknek a rendkívüli viszonyok következtében keletkező állapota, amelyben létfenntartása az elsősorban legszükségesebb fogyasztási javak hiánya miatt súlyos veszélybe kerül, határozza meg az inség fogalmát.

Az inség csoportjai

Az inséget illetőleg két nagy csoportot különböztethetünk meg. Az első csoportba a normális viszonyok közti is észlelt inség tartozik, amelyben jobbra az egyéni okokból inséges helyzethe kerülnek sorozhatók. A második csoportba a rendkívüli viszonyok következtében előállt inség tartozik. Ezt az inséget előidézelhetik: gazdasági okok (pénzkriszis, fogyasztási válság, természeti katasztrófák), természeti okok (égy, jég, árvíz, aszály, tüzvész stb.).

* Előadásoként, elhangzott az 1936. évi köznevelési tanácskozásán a Magyar Közigazgatás (Szék: Mártonffy Károly) M. Kir. Állami Nyomda, Budapest, 1936. (500-509. oldal)

Az *inségnyhitési* tevékenységnek megvan a nehézségei. A nehézségeket csak nagy vonalakban lehet csoportosítani. Az *inségnyhités* egyik nehézsége az *inségesek* részről tapasztalt ellenkezés, amelyül kifejezetre juttatják a munkamegítéi segélyre irányuló törekvést. Az *inségnyhitési* tevékenység során nehézségképpen jelentkeznek az autonómia által való utálat. Az *inségnyhités* gyors intézkedést és az elűzős állapot alkalmazkodást követel. Ezzel szemben az autonómia eljárás hosszadalmas. Különféle bizottsági tárgyalások és főképp a dilettantizmus, azonnali a megnyitható érdekek sok teret kereszthívőletét megkívánják vagy kérelmeztetik.

Az érdekvédelmi törvények is sok nehézséget okoznak az *inségnyhitési* tevékenységben. A munkás érdekvédelmi kereteket csak úgy lehet megvalósítani, ha a munkások a végrehajtásban jelentkező nehézségeket a kritika, a véleményességnek a meggyanúsításokkal nyírták meg újat. Ezek elkerülése érdekében az új kezdeményezéseket kénytelenek az arra hivatott szervek elhanyagolni.

Az *inségnyhités*nek nagy nehézsége a társadalom érdeklődésének hiánya. Nincs adatok, a hosszantartó *inséges* állapot harsát minden társadalmi osztály érzi, az *elszegényedés*, általában, minnek következtében elfásultság jelentkezik. Végül megemlítenő az a nehézség, amely a közigazgatási bíróság ítéletéből következik, amely szerint az *inségnyhités* segélyei a lakóhely községiétől vissza nem követhetőek még az esetben sem, ha az *inségeséget* munkacélenszolgálatok nélkül nyújtották.

Az *inségnyhités* káros hatásainak csökkentése

Az *inségnyhités* — mint a jogszabály is mondja — gazdasági válság következménye, mely hosszantartó jelenség. A bizonytalanságot az egyes családoknál a tengődési minimumhoz jutnak be, hogy évenként az év nehezebb szakában a hirtelen bekövetkező munkamegítéi hiány miatt. Ezért szükséges, hogy a továbbképzések rendszerét azokban a szakmákban, amelyekben lehet még megélhetési lehetőségek találni, az *inségnyhitési* tevékenységbe bekapasszák. A jobban képzett munkások könnyebben helyezkedik el, mint a hiányos felkészültségű. Az *inségnyhités* keretében meg kell szervezni a továbbképző tanfolyamokat, melyeknek látogatását az *inségnyhités* keretében nyújtott támogatáshoz kell kötni. Azokban a szakmákban, ahol munkások többet mutatkoznak, és ennek következtében az elhelyezkedésre a kikétségek meggyanúsítását illetően tanfolyamokat kell beiktatni.

Az *inség* megelőzése érdekében háztartási tanfolyamokat is rendszeresíteni kell. Közismert tény, hogy a munkásszervezők a háztartáshoz kevésbé értenek. A háztartási ismeretekre való megismerés olcsó, egyszerű, kiadós és életig értékek elterjesztése az életívó teremtésének való eljött. Ennek keretében kerparcellához való jutás, háromfiatás olyan feladatok, amelyek az *inségnyhités* keretébe tartoznak.

Intelligens *inségesek*

Az *inségnyhités* egyik nehéz feladata az intelligens *inségesek* támogatása. A válságok a szellemi szűkségünkhöz fogalmat termeltek ki. Az intelligens néprétegnek az *inségnyhitési* tevékenységbe való bevonása nemcsak segítés, hanem a munkájuk produktívá tétele érdekében is szükséges. Segítségükkel az *inségnyhitési* tevékenység beltérjessé tehető. Szakszert képzésük és foglalkoztatásuk az általános közjó emelését biztosítják.

Mezőgazdasági munkások *insége*

A mezőgazdasággal az *inség* többször szánt végig a lakosságban. A legtöbb esetben az *inség* okozja a természet. A korai fagyok, nagy szárazságok, árny, jég vagy tűz stb. Tönkretesznek a termést. A természettel együtt a beltérjessé munka is megsemmisül. Az elemi csapások következtében beállt *inség* enyhítésére egészen sajátos megoldási módok szükségesek. Az elemi csapások rendszerint nem következnek be az egész országban, hanem egyik vagy másik területet sújtják erősebben. Ezeknek a területeknek megsegítését a jogszabály a szükségeshez mért intézkedésekkel eszközöli.⁶

Az *inség*be jutott mezőgazdasági munkásoknak rosszabb a helyzetük, mint az *inséges* városi lakosoknak. Az elemi csapások következtében beállt *inség* jobban megviselt őket. A mezőgazdasági munkások az évnek legalább egy negyedében rendszerint költöznek köztől is kereset nélkül állnak. Ha munkaidőben keresnek is, keresetük aránylag kevés és állandó munkabizonytalansággal is kell küzdeniük. Tehát a természet elmaradásából származó hátrányok nagyobb, hogy a szociális élet a fátvában szervezzen. A lakosságban nagyobb az önzés és a közöny, mint a városi lakosságban. Az elemi csapások hatásai nagyon nehezen pótolhatók. A közigazgatás pedig a pótlómunkákra nincs felkészülve.

A mezőgazdasági munkások számára beállított pótlómunkák, amelyekkel az *inséges* káprótlást találhatna, éppen az időjárás viszonyok miatt nem folytathatók. A téli fagy, hó, ősz, tavaszi esőzések miatt ezeket a munkafeltételeket nem lehet mindig végrehajtani. Ehhez járul, hogy a mezőgazdasági ipari munka olyan minimális, hogy az nagyobb munkástömeget foglalkoztatni nem tud.

A mezőgazdasági *inség* keletkezésében és kinövésében jelentős szerepe van a külterjes gazdálkodásnak. A megintsbódott lakosság és a külterjes gazdálkodás köz nem tud a munkás munkacélenszolgálatokhoz jutni. Az elemi csapások is a külterjes gazdálkodást érintik jobban. Az egyes

⁶ Az *inség* megelőzését az ország évi törvény jelentkezett *inség* elhárításáról és a lakosoknak való támogatásról. Különösen nyújtott támogatás a Termés vármegyék lakosságának, melynek beállítását közigazgatási úton rendezték el. Ha az *inség* nem tudják a költséget viselni, a község és a törvényhozásnak volt kötelessége a törvénykezési gondoskodni. (1874. XXVI. tc.) Több éven át mutatkozik rossz természeti állapot az *inség*be jutott lakosság megsegítését a törvényinségnyhités megsegítésével oldotta meg. A munkások támogatását és az olyan egyéneket, akik munkát nem kaphattak, az állam által nyújtott segélyes gondoskodott. (1892. VI. tc.) Az ország egyes részén jelentkező *inség* megelőzését és enyhítését érdekében hozott törvény Közigazgatási végzetést rendelke el és ebből a munkafeltételre külön lehet engedélyeztet. (1901. III. tc. és 1903. III. tc.)

terményekben nagyobb pusztítást visz véghez, mint a belterjes gazdálkodásnál szokásos különféle terményeknél. A mezőgazdasági tevékenységben nagy nehézséget okoz a távollás is. A falvak mincseink jó hátkal összeköve. A tanúk nagy távolláságra féltszenek a központoktól. A közlekedési nehézség a segítséget lényegesen csökkenti. A mezőgazdasági lakosságunk ez a helyzete adja meg a gazdasági arányait az urbanizációnak, városok felé való tömörülésnek, ahol szervezetesebb szociális berendezkedések révén sanynari helyzetükben segítséget remélünk.

A földbirtokformam során egy-két hold ingatlanhoz való jutás, ha elemi csapás nem jön közbe, megemnti a lakosságot az éhenhalástól. Azonban, ha elemi csapás, fagy, aszály, jégverés, árvíz stb. éri, akkor fokozottabban inségenykedni kell. A földbirtokformam során a városok közöttben földbirtokokhoz jutot mezőgazda az elemi csapásokkal szemben is kárpótlást talál. Készenben azért, mert a városokhoz való közelsége a belterjes gazdálkodásra ösztönzi, részben pedig a városban folyó nagyobb munkálatoknál keresethez juthat. Apró állatok tartása és értékesítése is hozzásegítheti létfenntartása biztosításához. A piacoktól távolieső területeken lakók ezeket a lehetőségeket nem használhatják ki.

Az inségenyhités módjai: Telepítés

A mezőgazdasági munkások helyzetén való segítés egy nagyobb arányú telepítési, illetőleg földbirtokformam révén volna megoldható. Az egy-két holdas földbirtokok 15-20 holdas birtokká való átváltoztatása révén az inségeseket nagy száma jutna keresethez. A földjavítás munkálatainál sok inséges talál foglalkoztatási lehetőséget és egyttal ez újabb telepítésekre nyújthatna alkalmas.

Útépítés

Az inségenymunkák keretében a tanyjákat összekötő utak kiépítése, karbantartása, hasznos befejeleteknek bizonyulna.

Öntöző művek, belterjes gazdálkodás

Öntöző művek létesítése nemcsak az aszálynak venné előjét, hanem a belterjes gazdálkodásra is lehetőségét nyújtana. A termelési rendszer átrendezése, kender, len, hüvelyesek, heréfélek termelése, egyművelésűk berendezése, erdésítés, fásítás olyan munkálatok, melyeknél az inségesek eredményesen foglalkozathatók volnának és azokvtüli a munka eredményét is biztosítaná.

Házartásvezetés

Az inségenyhitéssel kapcsolatban nagy fontosságot a mezőgazdasági munkásszszonyoknak házimunkákra való kitepése. Ma már a mezőgazdasági munkásszszonyoknak csak igen kis része fon, szó és ennek következtében áll elő leomnyolódásuk. Ezekhez a munkákhoz való viszarvezetés a téli hónapoknak kényeszet munkaszünetét fölöné ki tartalommal és mentet meg a lakosságot a teljes leomnyolódástól. Tanaszalati tény az is, hogy a mezőgazdasági munkások élethívója igen alacsony. Rosszult állapotok, az életéleti zízletesen elkeserítent nem tudják. A főzstere tanács, az életmüszerek okaszart felhasználása, a munkásszszonyoknak

kerengzsdasági munkákra való oktatása, zoldsegféléknek temelése, főképpen ezeknek izletes, jó elkészítése lényeges javulást hozhatna.

Házipar, baromfi- és selyemhernyótenyésztés

Az inségebe jutott lakosságon sokat segíthet a házipari foglalkoztatás, a selyemhernyó-, házinyul-, kecsketenyésztés és baromfiartás. Ezek révén saját életmüszerszükségletüknek kielégítéséhez is hozzájuthathatnak, azokvtüli a családtagoknak könnyü munkájából is bevétel biztosíthatnának.

Tennis értékesítése

Termelési és értékesítési szövetkezetek létesítése a közizgazgatás feladata a mezőgazdasági munkások inséges helyzetének megjavítása érdekében. A kistermelő nem tudja terményét értékesíteni. Szorult helyzetben kiszolgáltatva magát a hitelezőknek, akik áron alul vásárolják meg fölük terményüket.

Földmunkások átképzése

A földmunkások kétségben kvüli a legnagyobb teljesítményt munkások. Minán csak földmunkára vannak kitepözve s csak egy kereseti forrása van lehetőségük, gyakorlatban júnak inségebe. Átképzésükkel, titépitésükkel, nemcsak az alpmunkálatoknál, hanem a burkolási munkák végzésénél is biztosítható volna foglalkoztatásuk.

Munkaközvetítés

A mezőgazdasági inség leküzdése céljából jól működő munkaközvetítést kell kiépíteni. A munka kereslet és munkakínálat nem tud egymásra találni. Gyorsabban mozgó, életkétebb tevékenységre van szükség. Jól szervezett, minden birtokarizmusától mentes munkaközvetítés lényegesen javítana a mezőgazdasági munkásság helyzetén.

Kölcsönalap

Atrandkvüli okok következtében inségesessé vált lakosság megsegítésére külön alapot kellene teremteni, melynek táplálására a munkások részére szánt juttalmakat kellene megjelölni. Ezeket a juttalmakat nem ostanak szét, hanem befizetnék ebbe az alapba, amelyből a munkások inség esetén a közizgazgatás ellenőrzése mellett és javaslataira megfelelő összeget vehetnének igénybe, kamatmentes kölcsönképpen.

A mezőgazdasági munkások inségenyhitésével kapcsolatban végezhető munkákat be kell állítani az inség megelőzésének szolgálatába. Ezeket a munkákat közgazdasági jelentőségű munkákká kell tenni, melyek új önálló kiserisitentételek létesítését biztosítsák. Utaknak, öntözőműveknek, földjavításoknak céljára évről-évre nagyobb területet kell a mincieléség elleni küzdelem eredményességének fokozására kiemelni. Egészséges, céljuttatás szociálpolitikai képitése megterstíti a társadalmi életet és megszerzi azokat az intézményeket, amelyek az inség kitüszdöböléséért, megelőzéséért bizostítják.